

OLIMPIA ZAMFIRESCU

GUSTUL AMAR AL CIOCOLATEI

Jurnalul unei supraviețuitoare

Traducere din limba engleză de Lidia Grădinaru
Prefață de Codin Zamfirescu

CUPRINS

PREFAȚĂ de Codin Zamfirescu	5
CAPITOLUL 1	15
CAPITOLUL 2	21
CAPITOLUL 3	29
CAPITOLUL 4	38
CAPITOLUL 5	42
CAPITOLUL 6	52
CAPITOLUL 7	58
CAPITOLUL 8	68
CAPITOLUL 9	78
CAPITOLUL 10	85
CAPITOLUL 11	97
CAPITOLUL 12	103
CAPITOLUL 13	112
CAPITOLUL 14	121
CAPITOLUL 15	127
CAPITOLUL 16	134
CAPITOLUL 17	141
CAPITOLUL 18	147
CAPITOLUL 19	154
CAPITOLUL 20	161
CAPITOLUL 21	171
CAPITOLUL 22	177

CAPITOLUL 23	181
CAPITOLUL 24	189
CAPITOLUL 25	199
CAPITOLUL 26	209
CAPITOLUL 27	216
CAPITOLUL 28	224
CAPITOLUL 29	232
CAPITOLUL 30	241
CAPITOLUL 31	250
CAPITOLUL 32	261
CAPITOLUL 33	270
NUMELE REALE ALE PERSONAJELOR CARE APAR ÎN CARTE	281

CAPITOLUL 6

Rezervele noastre se topeau rapid, petrecerile noastre se răreau. Regimul strângea lațul. Zilnic auzai de noi arestări, despre oameni dați afară din casele lor. Mulți erau izgoniți în sate îndepărtate. Cei mai vulnerabili erau cei neînscriși la Forțele de Muncă, așa-ziiși paraziți. Ca noi. Ne-a luat mult să ne dăm seama că nu aveam nicio șansă să ne protejăm citadela fericită dacă nu făceam ceva ce înainte respinseserăm cu ostentație: să ne luăm o slujbă. Zilele în care ne lăudaserăm că nu aveam să muncim niciodată sub regimul comunist și nu aveam să pronunțăm niciodată cuvântul „tovarăș” erau apuse. În plus, nu mai puteam să disprețuim avantaje precum salariul și cartelele.

Bătrânele erau prea în vârstă ca să lucreze, iar Ana prea plâpândă, însă eu, fratele meu, Pierre și Elisabeta ne-am înscris la Forțele de Muncă și am descoperit curând că temerile noastre de a ne afla într-o lume ostilă nu erau justificate. Dimpotrivă. Colegii noștri care toată viața munciseră ne tratau ca pe niște victime, nu ca pe niște bestii exploatoare.

Elisabeta a devenit curier — o slujbă care îi plăcea neșpus. Umbla curajoasă cu bicicleta pe ploaie torențială, pe ger cumplit, pe vreme toridă. Niciodată nu era obosită,

n-a răcit niciodată, nu s-a îmbolnăvit niciodată. „Prințesa biciclistă”, cum era poreclită de colegii și superiorii ei, era foarte respectată. Chiar și secretarul de partid avea numai cuvinte de laudă la adresa sânguinței acestei femei, un produs al mult detestății aristocrației.

Pierre s-a angajat la o cooperativă și s-a descurcat bine și el. La început, colegii săi de muncă au fost uimiți de puternicul lui accent franțuzesc și de comportarea lui neobișnuită. Spre deosebire de ei, nu mânca pe un ziar unsuros și nu bea din sticlă. Faptul că folosea farfurie, pahar și chiar șervețel era extrem de neobișnuit. Dar curând a devenit popular. Nu doar că a impus moda farfuriilor, paharelor și șervețelelor, ci a și îmbunătățit aspectul neîngrijit al atelierului spălând geamurile, depozitând ordonat uneltele și aducând ghivece cu mușcate pentru a da un aer mai prietenos locului. Curând a reușit să-și convingă colegii bărbați să se bărbierească zilnic și să arate mai îngrijiți, iar femeilor le-a dat sfaturi privind coafatul și machiajul.

Fratele meu a găsit imediat o slujbă de șofer de camion, întrucât numele lui era mai cunoscut pentru performanțele lui în competițiile automobilistice decât ca fiu al tatălui său.

Eu am fost mai puțin norocoasă. Mi-am găsit de muncă doar pe un șantier de construcții, unde încărcam cu lopata nisip și ciment și cărăm găleți cu apă pentru echipa de zidari. Înainte de război, această muncă era făcută exclusiv de țigani analfabeți, care acum ocupau poziții mai înalte. Zidarii aveau o răbdare de înger cu mine. Nu bombăneau niciodată nemulțumiți de munca mea — le era milă de mine. Numai supraveghetorul, care era și șeful politic, nu pierdea niciodată prilejul să facă remarci sarcastice.

— Folosești lopata ca pe o linguriță pentru sare și ești prea leneșă ca să umpli măcar cum trebuie gălețile. Degeaba ai mâncat atâta ciocolată, n-ai deloc putere.

— Nu-i da atenție, îmi spuneau zidarii ca să mă consoleze. N-ai să faci mult timp munca asta. Curând o să regreti că s-a purtat urât. Vecinul meu mi-a zis că noaptea trecută la Vocea Americii s-a spus...

Mereu era la fel. În fiecare dimineață se șopteau la ureche ultimele zvonuri. Zvonurile locale erau întotdeauna proaste și, de cele mai multe ori, s-au dovedit a fi corecte. Noi epurări, noi procese, noi restricții.

Știrile auzite de soacra vecinului sau de o prietenă a soției la BBC sau Vocea Americii erau întotdeauna favorabile și niciodată adevărate. Dar cu cât era mai mare amărăciunea, cu atât era mai mare încrederea în zvonurile fabuloase.

Vestea morții lui Stalin a fost anunțată într-o dimineață de sâmbătă, când funcționarii și muncitorii calificați nu lucrau.

Eram cu câțiva muncitori analfabeți, bunii mei amici. Eforturile noastre de a ne stăpâni au eșuat. Am izbucnit într-un râs isteric, pe care cu greu am reușit apoi să îl stăpânim. Am fi sărbătorit evenimentul cu un rând de băutură, dar ordinele erau stricte. La radio se anunțase că timp de trei zile cârciumile rămâneau închise și vânzarea alcoolului era interzisă. Prea mulți oameni s-ar fi îmbătat.

Euforia noastră nu a durat mult. Moartea lui Stalin nu a produs nicio schimbare.

Într-o zi, șeful de echipă m-a chemat în biroul lui.

— Mâine trebuie să te duci la sediul central.

— De ce?

— Poate vor să te facă director general.

— Credeți că vor să mă dea afară? am întrebat, ignorându-i sarcasmul.

— Dacă o vor face, cu siguranță nimeni nu va simți lipsa talentelor tale.

Asta era o veste proastă. Gândul că puteam să pierd chiar și cea mai umilă dintre slujbe era deprimant. A doua zi, când am bătut la ușa secției personal, eram cu moralul la pământ.

— Îți place slujba ta? m-a întrebat pe un ton prietenos un grăsan cu fața inexpresivă.

— Îmi place să muncesc în aer liber, dar din păcate nu sunt prea bună. S-a plâns șeful de echipă?

— Nu, dar nu ești făcută să cari mortar. Am o slujbă mai potrivită pentru tine. Te-am transferat la secția de cartele. Va trebui să supraveghezi distribuirea cartelelor pe șantierele noastre și, de asemenea vei fi trimisă în inspecție în provincie. Am auzit că în unele locuri se petrec multe nereguli.

— Dar voi fi la înălțime în această slujbă? Nu știu nimic despre tipurile de cartele.

— Nu-ți face griji pentru asta. Sunt sigur că vei mânui cartelele mai bine decât lopata și la secție îți vor da instrucțiuni. Mâine vei pleca în prima ta misiune.

— Unde?

— Nu foarte departe. La Târgoviște, dar va trebui să-ți petreci noaptea acolo. Notează cheltuielile. Acum vino să-ți arăt noul tău birou. A, încă ceva. Am aranjat să te ducă una dintre mașinile noastre. Vei fi luată de acasă mâine la patru după-amiază.

Șeful de la cartele a fost foarte surprins.

— De ce naiba ne trebuie un inspector, mai ales unul care nu știe nimic despre cartele?

Și eu eram surprinsă. Devenisem peste noapte funcționară. Aș fi vrut să pot vedea fața șefului de echipă

când o să audă de promovarea mea. Acasă, toată lumea m-a felicitat.

— Vezi că nu toți sunt atât de răi? Unii chiar apreciază o persoană cinstită, incapabilă de corupție.

A doua zi, la patru fix, o mașină destul de rablagită era în fața casei. Am vrut să mă așez pe locul de lângă șofer, dar nu m-a lăsat.

— E mai bine să stai în spate. Acolo nu se simte așa de tare mirosul de la motor.

A luat-o pe un drum necunoscut.

— De ce n-o luăm pe șoseaua națională?

— E în reparații.

Drumul era pustiu. După câțiva kilometri, tocmai când mașina cotea, trei bărbați înarmați au blocat drumul îngust. Mi-au poruncit să cobor și să urc într-o mașină ascunsă după niște tufișuri.

— Întinde-te pe podea.

Câteva clipe, mintea mi-a fost paralizată de groază. De îndată ce m-am ghemuit pe podeaua mașinii, a început iar să lucreze cu o viteză amețitoare: Asta trebuie să fie rezistența... Deci, la urma urmelor, există... Aș vrea să-i pot povesti lui Pierre... Mă întreb dacă Ana și Elisabeta știu că fratele lor e în munți... Dar ce vrea Jean de la mine?... Probabil nu știe că nu sunt potrivită pentru viața de partizan, că sunt neîndemânatică și mioapă... Poate au nevoie de un translator... Ce-o să facă mama fără mine?... Dar oameni așa au fețe periculoase... Arată mai mult ca niște securiști decât ca băieți din rezistență... Dacă e așa, treaba cu cartelele a fost o șmecherie... Pe de altă parte, dacă sunt securiști, de ce au avut nevoie să regizeze o răpire... De ce nu m-au arestat de acasă?

Când mi-am dat seama că mașina nu se îndrepta spre munți, că ne întorseserăm în oraș, am fost sigură că eram

în mâinile miliției¹... în afară de cazul în care partizanii aveau un cuib în oraș.

Când mașina s-a oprit, am auzit zgomot de lanțuri grele și bubuitul unor porți de fier. Era limpede, eram la închisoare.

— Trage-ți banda neagră pe ochi și ieși din mașină!
Încrucișează-ți mâinile la spate.

O mână fermă m-a apucat de braț.

— Mergi drept în față... cotește la stânga... urcă zece trepte... fă la dreapta... stop! Nu te mișca.

„Au să mă împuște! Doamne, ai milă de mine.”

¹ Miliția Populară a fost înființată prin Decretul nr. 25 din 23 ianuarie 1949; de acum înainte, în România nu mai sunt polițiști, ci milițieni (n. red.).

CAPITOLUL 21

âinii și pisicile au fost jaloane importante ale existenței mele din Rubla. Primul a fost Romulus. Curând după Crăciun, Matematicianul mi-a făcut cadou doi pisoi. Unul era gri, celălalt avea pieptul alb. I-am botezat Romulus și Remus. Doi pisoi erau prea mult pentru mine, așa că Rebeca s-a oferit să-l ia pe cel gri, iar eu l-am păstrat pe cel cu pieptul alb. Romulus era al meu, iar Remus al ei. Romulus s-a făcut un motan uriaș, superb, campion la vânătoare. Cum într-un loc în care porumbul era la îndemână nu lipseau șoarecii, Romulus își câștiga singur existența. Ziua vâna, iar noaptea dormea pe pieptul meu, înlocuind neînsuflețita sticlă cu apă fierbinte, cu torsul lui ritmic, corpul elastic și cald și blana moale și imaculată. Eu și Romulus ne iubeam mult, ceea ce nu însemna că nu eram uneori în dezacord. Prima noastră neînțelegere a avut loc într-o dimineață în care, dându-și seama că rămăsesem fără mâncare, mi-a făcut cadou un șoarece mort, pe care mi l-a pus pe piept, ca mic dejun, când încă eram pe jumătate adormită. Când a văzut că i-am aruncat cu scârbă cadoul, a ieșit cu coada ridicată în semn de jignire profundă. Două zile a fost supărat pe mine și m-a lipsit de compania corpului său moale și cald și de torsul lui sedativ. Mai târziu, sursa neînțelegerilor

noastre a fost gelozia și s-a întâmplat chiar să mă părăsească timp de trei luni. Dezertarea lui a coincis — tot din motive de gelozie — cu cea mai neagră perioadă a mea de la Rubla.

La trei case mai sus de mine locuia un contabil care fusese condamnat pentru un delict minor și căruia, datorită „originii sociale sănătoase”, i se dăduse un post de funcționar la gospodăria agricolă de stat. Dornic să se reabiliteze în ochii autorităților comuniste, bărbatul scund și îndesat nu voia să aibă de-a face cu ceilalți coloniști și îi evita ca pe niște paria. Contabilul avea o corcitură de câine pomeranian, pe nume Pufi. Câinele acesta își urma peste tot stăpânul. Părea să-și dea seama că stăpânul lui avea o poziție privilegiată și era și mai distant și încrezut decât el. Într-o zi, la începutul primăverii, în colonia noastră a apărut din senin o corcitură de cățea pomeraniană. Amărâta creatură, pe jumătate moartă de foame, cu țâțele atârând după prea multe sarcini, mai urâtă chiar decât Pufi, era în călduri. Pufi a răspuns avansurilor ei și, de dragul lui, contabilul a adoptat-o, însă pentru scurt timp. Când cățeaua a devenit gestantă și Pufi și-a pierdut interesul față de ea, contabilul a alungat-o fără milă. Odată repudiată, cățeaua și-a reluat viața de vagabondaj, cerșind mâncare pe la toate ușile. Nu mulți oameni au fost dispuși să-i arunce câteva firimituri, însă a găsit niște case prietenoase unde întotdeauna o aștepta ceva de mâncare. Primul ei protector a fost Maiorul, marele amator de operă, care era vecin cu contabilul și îl ura de moarte. El a botezat-o Mimi, după nefericita Mimi din *Boema*. Eu am fost prima care a urmat exemplul Maiorului și am hrănit-o în mod regulat pe Mimi și, în scurtă vreme, am găsit și alți parteneri ca să formăm gașca Protectorilor lui Mimi. Eram cinci: Maiorul, Pierrette, preotul neamț, Pilotul și cu mine. Ne-am

alarmat oarecum în ziua în care Mimi n-a apărut la masă. Știam că i se apropia sorocul să fete, dar nu știam unde dispăruse pentru asta. Rebeca a fost cea care a descoperit-o după patru zile cu cinci pui maro și flămânzi într-un șanț din lanul de porumb din spatele curții ei. Toți din gașcă i-am dus mâncare cu rândul la șanț, până s-a refăcut destul ca să reînceapă să umble cu cerșitul.

La un apel nominal de duminică dimineața, când cățelușii aveau în jur de șase săptămâni, am ținut o ședință-fulger în fața miliției, singurul loc în care aveam prilejul să ne întâlnim toți cinci. Am hotărât în unanimitate ca a doua zi fiecare dintre noi să adopte un cățeluș. Cei doi masculi aveau să meargă la Maior și la preotul neamț, iar eu, Pierrette și Pilotul aveam să luăm femelele. Dar Mimi ne-a luat-o înainte și ea a fost cea care a hotărât cine să aibă o cățea și cine un câine.

În acea frumoasă după-amiază de duminică de început de mai nu am jucat bridge. Ne-am dus toți în satul învecinat, unde tocmai se deschisese un cinematograf, să vedem *Război și pace*.

Ne-am întors noaptea târziu, călăuziți de lumina argintie a lunii pline. Când mă pregăteam să deschid ușa din față, am descoperit pe prag un animăluț care părea pe jumătate mort. La început, am crezut că era un șobolan pe moarte, o victimă a lui Romulus, sau un pui omorât de un șobolan, dar nu, era unul dintre cățelușii lui Mimi, pe care mi-l adusese în timp ce eram la cinematograf. A doua zi am aflat că Mimi lăsase câte un cățeluș în pragul fiecărui protector al ei.

Mimi era o mamă excelentă. În fiecare dimineață făcea turul puilor ei ca să-i curețe și să-i hrănească. Cățeii erau hidoși, iar al meu, Paparello, era cel mai urât dintre toți. Numai Maiorul pretindea că al lui era frumos, mult mai

arătos decât Pufi, afirmație pe care o făcea numai ca să-l supere pe contabil.

Paparello avea fața încrețită, ochiul lui drept era căprui, cel stâng alb, avea corpul rahitic, cu burta umflată, și membre subțiri, ca de insectă. Totuși, a devenit un câine de pază bun, care alerga după biciclete, tractoare, cai, vaci, păsări de curte și pisici, de fapt după tot ce se mișca pe drum. Pe Romulus nu-l alerga, nu doar pentru că motanul avea o personalitate impunătoare, ci și pentru că făcea parte din gospodărie, dar pe Remus îl alerga, fapt care o enerva pe Rebeca, care nu-i accepta prezența și îl numea bastard. Romulus îl tolera așa cum tolerezi o rudă săracă. Îl scuipa când și când, dar asta numai ca să-l sâcăie. Era prea conștient de superioritatea sa ca să fie gelos pe un cățel amărât ca Paparello.

Cățelul mă urma peste tot. Când plecam la muncă, alerga după tractor până la marginea satului. Duminica, când mă duceam la slujbă, mă aștepta în fața casei preotului, deoarece franciscanul nu era iubitor de animale și nu voia să-l lase să aștepte pe coridor. După slujbă mă escorta până la miliție pentru apelul nominal și până la cooperativă, unde partenerii mei de bridge obișnuiau să-mi ofere ceva de băut. Eram nedespărțiți.

În vara aceea a venit în sat într-o seară o caravană cinematografică. A fost un eveniment senzațional. Primarul a hotărât ca spectacolul să aibă loc în sala de sport a școlii, singura încăpere suficient de mare pentru a adăposti toți sătenii. Cum în sala de sport nu erau scaune, ni s-a spus să venim cu scaunele de acasă, ceea ce am și făcut. Era un film chinezesc, în care apăreau un colonel american cu monoclu și portțigaret à la Erick von Stroheim, o fată americană educată la o mănăstire bogată, plină de bijuterii și excesiv fardată, și îndrumătorul ei spiritual, un episcop gras și perfid, cu maniere prefăcut blajine, care își vânduse

sufletul puterilor imperialiste. Acești trei spioni ticăloși complotaseră să pună mâna pe niște documente secrete de la un tânăr funcționar chinez, bun patriot, membru al Partidului Comunist, dar prea lipsit de experiență ca să-și dea seama de la început cât de perfizi erau americanii și clericul. Era cât pe ce să cadă în capcana lor abominabilă, dar, spre sfârșitul filmului, un membru de partid mai în vârstă și cu mai multă experiență i-a deschis ochii, ticăloșii au fost demascați și Mao a triumfat.

Povestea nu corespundea cu punctele noastre de vedere, ținând seama de faptul că toți plătiserăm dureros pentru că speraserăm că așa-zișii imperialiști aveau să ne scape de comuniști. În plus, în public erau cel puțin șase persoane care fuseseră acuzate că înmânaseră documente secrete americanilor. Dacă am fi fost liberi, nu ne-am fi dus niciodată să vedem un astfel de film, dar cum eram lipsiți de orice fel de distracție, ne-am amuzat pe seama ofițerului american, care semăna cu un aristocrat prusac din războiul din 1914, a fetei americane, care semăna cu o actriță de operetă vieneză cam din aceeași perioadă, și a episcopului cu cruce pe piept și un revolver încărcat în buzunar. Vai, din cauza lui Paparello am pierdut o parte din acțiune. Îl încuiasem în casă. Dar tocmai când filmul era pe cale să înceapă, a apărut dând din coadă ca și cum ar fi spus: „Vezi că te-am găsit?” Cât timp a auzit numai glasuri, a stat liniștit sub scaunul meu, dar în clipa în care a auzit motociclete, s-a repezit lătrând furios spre ecran, convins că era de datoria lui să le gonească.

— Ascultă, domnișoară, dacă îți mai aduci vreodată corcitură la cinema, îl împușcă! a strigat sergentul-major, care era în rândul din față, cu soția și primarul.

— Nu eu l-am adus, domnule, eu l-am încuiat în casă, am protestat din ultimul rând.

— Cum l-ai încuiat dacă e aici? Dacă mai latră, îl împuşc pe loc!

În acest moment, publicul era mai interesat de soarta lui Paparello decât de complotul de spionaj. Din rândul al patrulea, Pierrette a intervenit:

— Nu poți să împuşti un câine doar fiindcă latră!

Ei nu îi era frică să se ia la ceartă cu milițianul pentru că ea personal era un cetățean liber, care nu era sub autoritatea lui.

— *Sicher nicht!*¹ a susținut-o pe jumătate în șoaptă preotul neamț.

— De ce nu-l împuşcă pe Pufi? a sugerat Maiorul, care stătea lângă mine.

— Şşş... Şşş... Linişte! a protestat publicul.

Între timp, Paparello izgonise motocicletele și se întorsese să doarmă sub scaunul meu, fără să știe că viața îi era în pericol.

În drum spre casă, am discutat mai mult despre incidentul cu Paparello decât despre film. Orice critică fățiș la adresa producției chinezești ar fi ajuns la urechile căpitanului de securitate și ar fi adus neazuri, dar nimeni nu se temea să critice purtarea sergentului.

— Nu are niciun drept să-l împuşte pe bietul Paparello, au spus toți.

Așa urât cum era, Paparello era simpatizat în satul nostru.

¹ „Sigur că nu!” – în limba germană în original (n. red.).